

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

Щербакова Ірина Миколаївна

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
курсу
«Профорієнтація та профвідбір»

за напрямом підготовки
7.03010301. Практична психологія

Суми
Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка
2014

УДК 37.048.4:378.14–057.875

ББК 74.580.052.6я73

Щ 60

Схвалено методичною радою Інституту педагогіки та психології
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

Рецензенти:

Кузікова С. Б. – доктор психологічних наук, професор,
зав. кафедри практичної психології СумДПУ імені А. С. Макаренка;

Улунова Г. Є. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри
психології СумДПУ імені А. С. Макаренка.

Щербакова І. М.

Щ 60 Навчальна програма курсу «Профорієнтація та профвідбір» : для
студентів спеціальності «Практична психологія» / І. М. Щербакова. –
2-е вид., переробл. і доповн. – Суми : Вид-во СумДПУ імені
А. С. Макаренка, 2014. – 28 с.

Навчальна програма курсу «Профорієнтація та профвідбір»
розрахована на студентів спеціальності «Практична психологія» для
ознайомлення з психологією профорієнтаційного самовизначення молоді,
характеристикою стадій вибору професії, психологічними чинниками
професійного відбору і добору, умовами ефективної трудової діяльності.

УДК 37.048.4:378.14–057.875

ББК 74.580.052.6я73

© Щербакова І. М., 2014

© Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014

ЗМІСТ

I. Пояснювальна записка.....	4
II. Опис предмета навчальної дисципліни.....	8
III. Тематика змістовних модулів	8
IV. Зміст програми	9
V. Література.....	17

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма курсу «Профорієнтація та профвідбір» ознайомлює студентів з психолого-педагогічними основами профорієнтації як науково обґрунтованої системи соціально-економічних, психолого-педагогічних, медичних заходів, спрямованих на надання кваліфікованої професійної допомоги особистості у її професійному самовизначенні. У програмі подані основні напрями профорієнтаційної роботи практичного психолога, що концептуально поглиблює уявлення студентів про чинники професійного самовизначення особистості, механізми формування мотивів вибору професії, особливості професійного відбору та добору, особливості проадаптації.

Запропонована програма курсу «Профорієнтація та профвідбір» є авторським варіантом та рекомендована для студентів, які навчаються за спеціальністю «Практична психологія». Вона також може бути використана студентами, які навчаються за спеціальністю «Біологія – Практична психологія», «Соціальна педагогіка – Практична психологія», денної та заочної форми навчання.

Програма навчальної дисципліни «Профорієнтація та профвідбір» розроблена з урахуванням вимог Державного загальноосвітнього стандарту та навчального плану підготовки студентів за спеціальністю «Практична психологія». Програма курсу включає: 1) зміст головних теоретичних положень з 9 тем курсу; 2) перелік основної та додаткової літератури.

Програма курсу спрямована на розвиток у студентів умінь та навичок надання кваліфікованої професійної допомоги особистості у процесі її професійного самовизначення. Програма сприяє формуванню у студентів якостей високоосвіченої особистості на основі синтезу знань про профорієнтаційний напрям діяльності практичного психолога.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є професійне самовизначення особистості, її здатність до продуктивної, творчої праці.

Міждисциплінарні зв'язки:

забезпечуючи дисципліни: загальна психологія, вікова психологія, соціальна психологія, психологія розвитку, історія психології, психофізіологія, психологічне консультування, психологія девіантної поведінки; математика, біологія, анатомія, фізіологія, правознавство; антропологія, суспільствознавство, соціологія, філософія освіти, педагогіка.

забезпечувані дисципліни: психологія праці, професійна діагностика, психотерапія, психокорекція, психологія управління, психологія сім'ї, юридична психологія, психологія конфлікту; менеджмент, економіка, політологія; соціальна педагогіка, соціологія.

Метою викладання навчальної дисципліни є отримання студентами знань, умінь і навичок, які сприяють організації продуктивної роботи практичного психолога; засвоєння закономірностей процесу професійного самовизначення особистості, а також опрацювання психолого-педагогічних технологій надання психологічної допомоги особистості у процесі її професійного самовизначення.

Основними завданнями вивчення дисципліни є: на основі отриманих знань з психологічних основ профорієнтації та самореалізації особистості сформувані у студентів професійно важливі уміння володіти навичками проведення профорієнтаційної та профдіагностичної консультації з метою надання психологічної допомоги особистості у її професійному самовизначенні та самореалізації у будь-який період професійного становлення, або під час переживання будь-яких професійних криз.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- ✓ об'єкт, предмет і завдання курсу, його категоріальний апарат;

- ✓ основні цілі, завдання, особливості профорієнтаційної роботи;
- ✓ основні теоретичні проблеми та методологічні принципи, методи профорієнтаційної роботи;
- ✓ основні етапи та напрями профорієнтаційної роботи;
- ✓ загальні психологічні засади профорієнтації, основні фундаментальні положення дисципліни, підходи, напрями та етапи профорієнтації;
- ✓ стабільні та критичні періоди професійного розвитку особистості їх перебіг та шляхи долання нормативних і ненормативних професійних криз;
- ✓ особливості проведення профдіагностики та профконсультації;
- ✓ особливості професійного відбору, добору та профадаптації.

вміти :

- ✓ проводити діагностику професійного самовизначення особистості на стадіях оптації, професійної підготовки, адаптації, професіоналізму, професійної майстерності;
- ✓ проводити професійну консультацію на стадіях вибору професії;
- ✓ проводити експертну оцінку рівня сформованості особистості як активного суб'єкта праці (на основі основних психологічних характеристик праці як активності суб'єкта);
- ✓ складати професіограму, проводити професіографічні дослідження щодо професійного самовизначення молоді;
- ✓ визначати провідні мотиваційні комплекси особистісного спрямування професійного самовизначення.
- ✓ ефективно сприяти посиленню активної ролі особистості, що обирає професію.
- ✓ розв'язувати внутрішні проблеми (кризи, конфлікти, стагнації) суб'єктів вибору у процесі їх професійного самовизначення;
- ✓ розширювати взаємодію особистості, що обирає професію, з оточуючою дійсністю, збагачувати її потреби, можливості, якості задля відкриття нових ресурсів, можливостей діяльності і спілкування.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає засвоєння студентами психологічних спеціальностей знань про:

- ✓ основні цілі, завдання, особливості профорієнтаційної роботи;
- ✓ основні принципи та методи профорієнтаційної роботи;
- ✓ основні напрями профорієнтаційної роботи;
- ✓ особливості проведення профдіагностики та профконсультації;
- ✓ особливості професійного відбору, добору та профадаптації.

На основі здобутих знань у студентів повинні бути сформовані такі вміння:

- ✓ проводити діагностику професійного самовизначення особистості на стадіях оптації, професійної підготовки, адаптації, професіоналізму, професійної майстерності;

- ✓ проводити професійну консультацію на стадіях вибору професії;
- ✓ проводити експертну оцінку рівня сформованості особистості як активного суб'єкта праці (на основі основних психологічних характеристик праці як активності суб'єкта);

- ✓ складати професіограму, проводити професіографічні дослідження щодо професійного самовизначення молоді;

- ✓ визначати провідні мотиваційні комплекси особистісного спрямування професійного самовизначення.

- ✓ ефективно сприяти посиленню активної ролі особистості, що обирає професію.

- ✓ розв'язувати внутрішні проблеми (кризи, конфлікти, стагнації) суб'єктів вибору у процесі їх професійного самовизначення;

- ✓ розширювати взаємодію особистості, що обирає професію, з оточуючою дійсністю, збагачувати її потреби, можливості, якості задля відкриття нових ресурсів, можливостей діяльності і спілкування.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, із них 16 год. лекційних та 20 год. практ. / 2,5 кредитів ECTS.

II. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Освітньо-кваліфікаційний рівень	Бакалавр
Форма навчання	Денна
Семестр	5
Кількість годин, всього	90
Лекції, годин	16
Семінарські заняття, годин	-
Практичні заняття, годин	20
Індивідуальна робота, годин	-
Самостійна робота, годин	54
Підсумковий контроль	залік

III. ТЕМАТИКА ЗМІСТОВНИХ МОДУЛІВ

Змістовний модуль I. Загальна характеристика профорієнтації та професійного самовизначення особистості

Тема 1. Профорієнтація та професійне самовизначення.

Тема 2. Професійне самовизначення молоді.

Тема 3. Мотиви вибору професії.

Змістовний модуль II. Загальна характеристика основних компонентів профорієнтаційної роботи практичного психолога

Тема 4. Актуальні проблеми професіографування в профорієнтаційній діяльності практичного психолога. Профпросвіта. Профінформація.

Тема 5. Вивчення учнів з метою профорієнтації.

Тема 6. Психологічна допомога особистості в її професійному самовизначенні.

Тема 7. Професійна консультація.

Тема 8. Професійний відбір / добір.

Тема 9. Професійна адаптація.

IV. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Змістовний модуль I

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФОРІЄНТАЦІЇ ТА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Тема № 1

ПРОФОРІЄНТАЦІЯ ТА ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ

Актуальність комплексного осмислення професійної орієнтації в сучасних умовах. Науково-технічний прогрес і проблема оптимізації загальної та професійної підготовки. Профорієнтація як науково обґрунтована система соціально-економічних, психолого-педагогічних і медичних заходів. Цілі, завдання, характеристика профорієнтації. Компоненти профорієнтаційної роботи та їх характеристика. Характеристика основних етапів профорієнтації.

Нормативно-правові документи, які регулюють профорієнтаційну діяльність: Положення про організацію професійної орієнтації населення; Закон України «Про зайнятість населення»; «Концепція державної системи професійної орієнтації населення»; Положення про організацію професійної орієнтації населення; Наказ «Про внесення змін до Положення про організацію професійної орієнтації населення» від 10.10.2006 р.; Лист Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 18.08.1994 р. «Про тимчасовий перелік професій та спеціальностей, що вимагають професійного відбору».

Історія профорієнтації. Випробовування на профпридатність у Стародавньому Вавилоні (III тис. до н. е.), Стародавньому Єгипті, Стародавній Спарті, Афінах, Римі. Профорієнтаційні дослідження у середньовічній Іспанії. Хуан Уарте («Дослідження здібностей до наук»). Перше профконсультаційне бюро (м. Бостон, США, 1908 р.). Трифакторна модель профорієнтації Ф. Парсонса. «Вибір професії» (Ф. Парсонс). Х. Мюнстерберг («Основи психотехніки», 1914 р.). Індустріально-організаційна психологія У. Д. Скотта. Профорієнтація радянської доби. Сучасний стан профорієнтаційних досліджень.

Тема № 2

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ МОЛОДІ

Емпіричні характеристики професійного самовизначення особистості. Особливості соціального контексту професійного самовизначення в умовах сьогодення. Основні психологічні аспекти вікової динаміки професійного самовизначення: допрофесійний онтогенез людини як суб'єкта праці. Психолого-педагогічні умови формування «внутрішньої позиції» суб'єкта праці у дошкільному, молодшому шкільному, підлітковому і ранньому юнацькому віці. Формування професійної самосвідомості. Психологічні особливості професійного самовизначення.

Вибір професії. Суб'єкт вибору. Умови оптимального вибору професії. Становлення особистості як суб'єкта вибору. Психологічна характеристика праці як активності суб'єкта: психологічна експертиза рівня сформованості особистості як активного суб'єкта праці на стадії її професійного самовизначення. Експертна оцінка рівня сформованості людини як суб'єкта праці. Індивідуально-психологічна структура праці. Матриця психологічних компонентів праці. Критерії передбачення «природного» професійного відбору. Ймовірні «виходи» із ситуації невідповідності людини вимогам професії.

Тривалість і етапність професійного самовизначення. Стадії вибору професії: вибір професії після 9-ти класів, після закінчення середньої школи, ПТУ, середніх спеціальних навчальних закладів, ВНЗ, перекваліфікація. Психологічні аспекти вибору професії. Класифікація професій. Групи чинників, що впливають на вибір професії: особисті плани; схильності: інтереси до певних видів діяльності, побажання; здібності; актуальний соціальний запит на професію, прогноз динаміки попиту на професіоналів у майбутньому. Причини помилок у виборі професії: моменти випадковості та їх вплив на вибір професії. Сталість і стрибкоподібність вибору. Стадії професійного становлення особистості: аморфна оптація; оптація; професійна підготовка; професійна адаптація; первинна професіоналізація; вторинна професіоналізація; професійна майстерність. Дослідження індивідуально-психологічної динаміки розвитку усвідомлення і розв'язання мотиваційних конфліктів

особистістю у процесі ухвалення рішення щодо вибору професії. Кризи професійного розвитку особистості.

Тема № 3

МОТИВИ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ

Мотивація свідомого вибору професії. Професійна спрямованість особистості. Мотиви професійного самовизначення як предмет наукових досліджень. Характеристика мотивів. Типи мотивації. Процес мотивації. Психологічний принцип мотивації (виконання = f (здатність \times мотивація)). Основні фази мотивації. Зміст моделей потреб. Характеристика загально визнаних змістовних моделей мотивації особистості. Інтерес як мотив вибору професії. Класифікація груп інтересів: безпосередні та опосередковані інтереси, їх характеристика. Обов'язок перед суспільством як мотив вибору професії. Компоненти обов'язку. Самооцінка як мотив вибору професії. Різновиди самооцінки. Вікові особливості самооцінки. Співвідношення мотивів у різних вікових групах.

Змістовний модуль II.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ КОМПОНЕНТІВ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА

Тема № 4

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІОГРАФУВАННЯ В ПРОФОРІЄНТАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА. ПРОФПРОСВІТА. ПРОФІНФОРМАЦІЯ

Професіологія та її проблеми. Систематика професій – умова орієнтації у світі професій (спеціальностей) й основа для розробки інформаційно-пошукових систем. Роль професіографування в професійному самовизначенні особистості. Професіограма. Психологічні чинники професіограми. Характеристика класифікаційної картки професії.

Характеристика основних розділів професіограми. Професіограма психолога.

Профпросвіта. Характеристика компонентів профпросвіти: профпропаганда, профагітація. Профінформація як компонент профорієнтації: цілі, форми. Теоретичні основи профінформації. Професіологія та професіографія як компоненти профінформації. Якісні характеристики профінформації. Психологічні основи профінформаційної роботи: формування потреби в інформації про професії як головна умова позитивного ставлення учнів до профінформаційного матеріалу; доступність, об'єктивність і всебічність профінформаційного матеріалу; врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів. Основні завдання профінформації: повідомлення учням професіографічних характеристик різних професій, інформування їх про способи та умови оволодіння певною професією; формування позитивного ставлення до різних видів професій; формування сталих професійних інтересів і професійних намірів.

Форми профінформаційної роботи: зустрічі з представниками виробництва, лекції, бесіди, екскурсії, тематичні вечори, Дні відкритих дверей; ознайомлення учнів під час уроків з професіями відповідно до тем, які вивчаються, гурткова робота; профінформаційні уроки, їх особливості, організація та проведення. Визначення рівня профінформованості особистості. Рівні профінформованості.

Тема № 5

ВИВЧЕННЯ УЧНІВ З МЕТОЮ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ

Психодіагностика професійного самовизначення молоді. Вивчення професійних інтересів і професійних намірів учнів. Використання анкетних методик для їх виявлення. Методи дослідження професійних інтересів: «Диференційно-діагностичний опитувальник» (ДДО) (Є. Клімова); «Карта інтересів», «Методика визначення професійних переваг» (Б.Басса), «Методика Йованші для визначення схильності до певної діяльності»; «Опитувальник професійної готовності» (ОПГ) (Л. Кабардова); «Типологія особистості та привабливе професійне середовище» (Д. Голланд); «Мотиви вибору професії» (МВП);

Опитувальник професійної спрямованості (ОПС) (Д. Голланд); «Орієнтовно-діагностична анкета інтересів» («ОДАІ-2») (Б. Федорішин, С. Карпіловська).

Дослідження особливостей розвитку психофізіологічних функцій учнів: концентрації, сталості, розподілу, переключення уваги; безпосередньої і оперативної пам'яті; уявлення, мислення, уяви. Виявлення та оцінка особливостей сенсомоторики учнів. Методика вивчення індивідуально-психофізіологічних особливостей особистості під час вибору професії: діагностика особистості за допомогою психогометричного тесту С. Деллінгера; експрес-діагностика характерологічних особливостей особистості Т. Матоліна; експрес-діагностика властивостей нервової системи за психомоторними показниками Є. Ільїна; визначення нервово-психічної стійкості ризику дезадаптації у стресі «Прогноз»; багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність» А. Маклакова та С. Чермяніна.

Психодіагностика професійно важливих якостей особистості. Проблеми діагностики учнів. Загальна характеристика здібностей. Природа здібностей. Класифікація здібностей. Професійні здібності. Життєві показники рівня здібностей: успішність виконання діяльності, ступінь переборення несприятливих умов середовища, швидкість оволодіння новими знаннями і навичками. Попередня діагностика з метою управління формуванням здібностей. Застосування тестів з метою діагностики здібностей.

Методи дослідження здібностей: виявлення «комунікативних та організаторських здібностей», методика виявлення «Комунікативних та організаторських схильностей-2» (КОС-2); вивчення професійно важливих якостей персоналу системи «людина – машина – знакова система»; виявлення та аналіз професійно важливих якостей спеціалістів системи «людина — техніка». Психодіагностика когнітивних процесів у структурі професійної діяльності. Психодіагностика комунікативних процесів у структурі професійної діяльності.

Тема № 6

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ОСОБИСТОСТІ В ЇЇ ПРОФЕСІЙНОМУ САМОВИЗНАЧЕННІ

Сенс та специфіка психологічної допомоги. Психологічна допомога як соціальний інститут та професія. Основні передумови та джерела психологічної допомоги в професійному самовизначенні. Загальні тенденції розвитку психологічної допомоги, методи та форми роботи. Складові процесу психологічної допомоги в професійному самовизначенні особистості, основні завдання та форми роботи. Структура процесу сприйняття людини людиною.

Практичні аспекти надання психологічної допомоги в професійному самовизначенні. Рівні та форми терапевтичної допомоги особистості. Типи особистості (ціннісні орієнтації, світогляди, мотиви, реакції поведінки). Особливості поведінки (позиція, роль, статус). Комуникативні техніки: мовчання, емпатичне слухання, прояснення, рефлексивна вербалізація, інтерпретація, саморозкриття, конфронтація, підбиття підсумків.

Етапи процесу психологічної допомоги та прогноз перспектив. Надання психологічної допомоги в конфліктних ситуаціях професійного самовизначення. Типи, причини конфліктів, їх класифікація. Типи поведінки в конфліктних ситуаціях. Адекватні способи урегулювання конфліктів.

Тема № 7

ПРОФЕСІЙНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

Загальна характеристика профконсультації. Місце професійної консультації в системі профорієнтації. Завдання профконсультації. Типи консультації залежно від рівня готовності особистості до вибору професії: підготовча (розвиваюча), завершальна (рекомендуюча, формуюча), уточнююча. Характеристика типів профконсультації за їх спрямованістю: довідково-інформаційна; діагностична; корекційна; медична.

Форми та методи соціально-психологічного супроводу оптантів. Профконсультаційна ситуація. Типи профконсультаційних ситуацій.

Профконсультаційні «казуси», їх зумовленість ступенем розбіжності між інтересами, намірами, схильностями, здібностями учнів, планами батьків і потребами суспільства. Класифікація казусів. Профконсультаційна задача. «Проблемне поле» профконсультування: проблеми професійного самовизначення; проблеми визначення профпридатності; проблеми, пов'язані з проадаптацією; проблеми реалізації професійно-психологічного потенціалу особистості; кар'єра та професійне зростання; професійні деструкції (стагнації, кризи, конфлікти). Психодіагностичний інструментарій професійного консультування.

Етика профконсультації. Професійно важливі якості консультанта. Правила використання профконсультаційної документації. Картка первинної індивідуально-психологічної профконсультації. Програма-протокол діагностичної бесіди. Профорієнтаційна картка учня. Приблизний план планування профорієнтаційної роботи загальноосвітніх навчальних закладах.

Тема № 8

ПРОФЕСІЙНИЙ ВІДБІР / ДОБІР

Кадрова політика як стратегія розвитку. Діагностика позитивних та нейтральних якостей особистості щодо конкретних вимог професії. Професійний відбір як виявлення придатності людини до конкретного виду праці. Нормативні характеристики професій, їх психологічна характеристика.

Поняття про профдобір. Обґрунтування необхідності добору. Принципи і методи профдоброру. Психологічні особливості відмінностей відбору та добору людей для професії. Етапність професійного відбору: 1 етап – методичні показники; 2 етап – психофізіологічні показники, визначення ступеня профпридатності; 3 етап – контрольний – виявлення змін у процесі оволодіння діяльністю, що можуть спричинити професійну непридатність. Характеристика чотирьох ступенів профпридатності. Форми профвідбору. Підготовка до профвідбору.

Документація профвідбору (резюме; аплікаційний лист). Нормативно-правові документи, що регулюють контрольний етап

профвідбору (Кодекс законів про працю України). Основні показники професійної придатності. Коректурна проба (таблиці з кільцями Ландольта). Динамометрія. Тремометрія (тремор Меде). Теппінг-тест (сила-слабкість нервової системи). Баланс основних нервових процесів (рухова проба на кінеметрії Жуковського). Випробування на психомоторну ригідність (методика Кеттелла). Методика «Інструкції» на дослідження лабільності другої сигнальної системи (методика Козлової). Методика дослідження «Екстраверсії-інтроверсії та нейротизму» (Айзенка). Методика 16-особистісних факторів Кеттелла (MMPI). Методика дослідження стійких емоційних станів Джерлсайд. ТАТ. Тест Амтхауера. Шкала Векслера.

Психологічна характеристика професійної придатності. Складові професійної придатності: професійна підготовка, психофізіологічний потенціал, професійна мотивація, задоволеність або незадоволеність працею. Абсолютність та відносність професійної придатності або непридатності. Фактори, які зумовлюють успішність формування професійної придатності. Оцінка ефективності психофізіологічного відбору. Міра психологічної готовності до навчання у конкретній професії. Безумовна й умовна придатність, непридатність. Критерії і методи відбору.

Тема № 9

ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ

Профадаптація як етап профорієнтації. Особливості та завдання профадаптації. Компоненти профадаптації (функціональний, інтелектуальний, соціальний). Рівні профадаптації (повна, неповна, нульова). Етапи профадаптації: підготовча (попередня) профадаптація здійснюється у процесі навчання, професійної підготовки (виявляється у ступені готовності до праці); безпосередня профадаптація здійснюється у процесі виконання трудової діяльності. дві взаємозалежні сторони профадаптації: професійна і соціально-психологічна. Типи поведінки в ситуації нездатності адаптуватися (агресія, «втеча» від ситуації, повна реадаптація). Психорегуляція та профілактика дезадаптивних ситуацій. Критерії успішної адаптації.

V. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Баріхашвілі І. І. Психологічні основи профорієнтації і професійного самовизначення : навч.-метод. посіб. / Баріхашвілі І. І., Ворона М. П., Старіков І. М. – Миколаїв : Атол, 2006. – 223 с.
2. Батаршев А. В. Базовые психологические свойства и профессиональное самоопределение личности : практ. рук. по психолог. диагностике / А. В. Батаршев. – СПб. : Речь, 2005. – 208 с.
3. Демиденко В. К. Здоровье и выбор профессии школьниками : [монография] / Демиденко В. К., Гречишкіна А. П., Гречишкіна О. Д. – Бердянск : БГПУ, 2005. – 200 с.
4. Зеер Э. Ф. Профориентология: теория и практика : [учеб. пособие для вузов] / Зеер Э. Ф., Павлова А. М., Садовникова Н. О. – М. : Акад. Проект ; Екатеринбург : Деловая книга, 2004. – 188, [1] с.
5. Корольчук М. С. Теорія і практика професійного психологічного відбору : [навч. посіб. для слухачів та студ. вищ. навч. закл.] / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 532 с.
6. Коропецька О. М. Профорієнтація та профпідбір : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О. М. Коропецька ; Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ : [б. в.], 2005. – 234 с.
7. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения : [учеб. пособие] / Е. А. Климов. – М. : АCADEMIA, 2004. – 301, [1] с.
8. Климов Е. А. Как выбрать профессию : кн. для учащихся ст. классов сред. шк/ Е. А. Климов. . –2-е изд., доп. и дораб. – М. : Просвещение, 1990. – 159 с. : ил. – (О профессиях, производстве и людях труда).
9. Куц О. С. Профорієнтація старшокласників: досвід застосування психодіагностичних методик : метод. посіб. / О. С. Куц ; за ред. В. Ф. Моргуна. – Кременчук : [б. в. (ПП Щербатих О. В.)], 2007. – 52 с.
10. Професійна орієнтація старшокласників: теорія і практика : наук.-метод. посіб. Вип. 1 / АПН України, Ін-т проблем виховання ; [за ред. О. В. Мельника]. – К. : Четверта хвиля, 2009. – 230 с.

11. Професійна діагностика / [упоряд. Т. Гончаренко]. – К. : Редакції загальнопед. газет, 2004. – 119 с.
12. Професійні здібності учня / [упоряд. : С. Максименко, О. Главник, М. Левтик]. – К. : Главник, 2004. – 111 с. – (Психологічний інструментарій).
13. Професійне самовизначення старшокласників : метод. посіб. / [Д. О. Закатнов, О. В. Мельник, О. В. Осипов та ін.] ; за ред. Д. О. Закатнова. – К. : Шкіл. світ, 2006 (Вид. Л. Галіцина). – 127 с.
14. Рибалка В. В. Психологія професійного самовизначення для здорових старшокласників : метод. рек. / В. В. Рибалка ; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – К. : [б. в.], 2004 (Поліграф Центр). – 24 с.
15. Павлова Т. Л. Профорієнтація старшекласників : діагностика и развитие профессиональной зрелости / Т. Л. Павлова. – М. : ТЦ Сфера, 2005. – 118, [1] с.
16. Професіограми і психограми професій : [метод. посіб.]. Кн. 9 / Держ. центр зайнятості, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України [підгот. В. В. Синявський ; відп. за вип. В. Є. Скульська]. – К. : [б. в.], 2004. – 187 с.
17. Профессиональная ориентация как детерминанта карьеры личности : школа профессионального самоопределения : учеб.-метод. пособие / [В. И. Носков, А. В. Кальянов, О. В. Ефросинина и др.] ; Донец. ин-т управления ; под общ. ред. В. И. Носкова. – Донецк : Норд-Пресс, 2006. – 169 с.
18. Профорієнтаційна робота класного керівника : метод. рек. / Держ. служба зайнятості України, Черніг. облас. центр зайнятості ; авт.-уклад. В. В. Синявський. – Чернігів : [б. в.], 2005. – 23 с.
19. Профорієнтаційна робота психолога / [упоряд. Т. Гончаренко]. – К. : Шкіл. світ, 2007. – 127 с.
20. Пряжникова Е. Ю. Профорієнтація : учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по направлению и специальностям психологии / Е. Ю. Пряжникова, Н. С. Пряжников. – 4-е изд., стер. – М. : Академия, 2008. – 494, [1] с.
21. Пряжников Н. С. Профорієнтація в школі і колледжі : ігри, упражнения, опросники: 8–11 кл.: ПТУ і колледж / Н. С. Пряжников. – М. : Вако, 2006. – 287 с.

22. Пряжников Н. С. Профессиональное и личностное самоопределение / Н. С. Пряжников. – М. : Изд-тво «Институт практической психологии» ; Воронеж : НПО «МОДЭК», 1996. – 256 с.

23. Методи психодіагностики в системі профвідбору : метод. посіб / [авт.-уклад. В. В. Синявський та ін.] ; М-во праці та соц. політики України, Держ. центр зайнятості. – К. : [б. в.], 2007. – 287 с.

24. Мельник О. В. Профорієнтаційна робота зі школярами в умовах профільного навчання : наук.-метод. посіб. для вчителів / [О. В. Мельник, І. Л. Уличний] ; АПН України, Ін-т проблем виховання АПН України. – К. : Мегапринт, 2008. – 118 с.

25. Рибалка В. В. Психологія праці особистості : навч.-метод. посіб. / В. В. Рибалка ; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – К. : Київ. міськ. пед. ун-т ім. Б. Д. Грінченка, 2006. – 59 с.

26. Романова Е. С. 99 популярных профессий: психологический анализ и профессиограммы / Е. С. Романова. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2008. – 460 с.

27. Світ професій : метод. рек. / Держ. служба зайнятості України, Київ. міськ. центр зайнятості ; [уклад. В. В. Синявський]. – К. : [б. в.], 2004. – 16 с.

28. Синявський В. В. Професіограми і психограми робітничих професій : [метод. посіб. / В. В. Синявський, Д. В. Гоменюк ; АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих, Навч.-наук. центр проф.-техн. освіти. – К. : Київ. Русь, 2008. – 77 с.

29. Словник-довідник з професійної орієнтації учнів / АПН України, Ін-т проблем виховання АПН України ; [уклад. : В. В. Синявський, О. В. Мельник]. – К. : Мегапринт, 2007. – 118, [1] с.

30. Уніят С. Вибір професії, або задача з багатьма невідомими / С. Уніят, С. Комінко. – Тернопіль: Підручники і посібники, 1997. – 87 с.

31. Технологія професійного відбору майбутніх педагогів : [проф. орієнтація на пед. професії] : навч. посіб. / Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини [уклад. : О. М. Коберник, М. В. Михайліченко, Д. І. Пащенко та ін.]. – К. : Міленіум, 2006. – 77 с.

32. Тутубалина Н. В. Твоя будущая профессия : сб. тестов по профессиональной ориентации / Н. В. Тутубалина. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2005. – 280 с.

33. Тюшев Ю. В. Выбор профессии: тренинг для подростков / Ю. В. Тюшев. – М. ; СПб. [и др.] : Питер, 2006. – 160 с.
34. Чебикіна Т. М. Словник-довідник з профорієнтації / Т. М. Чебикіна ; Півд. наук. центр АПН України, Одес. облас. ін-т удоскон. вчителів. – О. : ПНЦ АПН України, 2006. – 43 с.
35. Черникова Т. В. Профориентационная поддержка старшеклассников : учеб.-метод. пособие / Т. В. Черникова. – М. : Глобус, 2006. – 252 с. : ил.
36. Чернявская А. П. Психологическое консультирование по профессиональной ориентации / А. П. Чернявская. – М. : ВЛАДОС Пресс, 2004. – 94, [1] с. : табл. – (Психология для всех).
37. Шнейдер Л. Б. Профессиональная идентичность: теория, эксперимент, тренинг : учеб. пособие / Л. Б. Шнейдер ; Рос. акад. образования, Моск. психол.-соц. ин-т. – М. : Изд-во МПСИ ; Воронеж : МОДЭК, 2004. – 594 с.
38. Щербакова І. М. Психодіагностика професійного самовизначення особистості : навч.-метод. посіб. / Щербакова І. М., Стадник Г. А. – Суми: вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – 324 с.

Додаткова література:

1. Андрухів О. Модель стратегії професійного самовизначення учнівської молоді / О. Андрухів // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2005. – № 1. – С. 128–135.
2. Алік Н. Система педагогічної профорієнтації учнівської молоді: [шляхи орієнтації учнів на вчительські професії] / Н. Алік // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2009. – № 6. – С. 46–48.
3. Артёмова Л. П. Ознакомлення старших дошкільників із працею та професіями дорослих: рання профорієнтація дошкільнят / Л. П. Артёмова, Г. В. Сова // Дошкільний навчальний заклад. – 2009. – № 5. – С. 24–28.
4. Балл Г. Психолого-педагогічні засади професійної орієнтації школярів: [професійна інформація та професійна консультація школярів] / Г. Балл // Психолог. – 2004. – № 8, лютий. – С. 2–11.

5. Борисов В. В. Нові завдання професійної орієнтації молоді з огляду на сучасний ринок праці / В. В. Борисов // Пед. науки : зб. наук. праць / Бердян. держ. пед. ун-т. – Бердянськ, 2008. – № 1. – С. 77–80.

6. Близнюк Т. Проблема професійної орієнтації молоді в педагогічних працях Романа Скульського / Т. Близнюк // Обрії. – 2006. – № 2. – С. 19–21.

7. Васюк О. Становлення та розвиток профорієнтаційної роботи на професії педагогічної спрямованості: [історичні аспекти та сучасний розвиток профорієнтації] / О. Васюк // Вісник Книжкової палати. – 2008. – № 3. – С. 27–29.

8. Галкіна Н. П. Роль ціннісних орієнтацій у професійному становленні особистості / Н. П. Галкіна // Наука і освіта. – 2007. – № 8/9. – С. 26–28.

9. Глушко М. Подорож у світ професій: профорієнтаційна гра : [для молодших підлітків, дітей 11–12 р.] / М. Глушко // Психолог. – 2008. – № 5, лютий. – С. 11–15.

10. Гапонова О. Профорієнтаційні ігри / О. Гапонова // Психолог. – 2007. – № 23/24, червень. – С. 9–16.

11. Гетта А. М. Особливості професійного самовизначення учнів в умовах ринкових відносин / А. М. Гетта // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки / Черніг. держ. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2004. – Вип. 22. – С. 74–75.

12. Гончарова Н. О. Врахування інтересів, здібностей, нахилів та намірів підлітків у виборі майбутньої професії / Н. О. Гончарова // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2007. – Вип. 20. – С. 136–142.

13. Григорович С. С. Особенности профессионального самоопределения в ранней юности / С. С. Григорович // Психология обучения. – 2008. – № 9. – С. 49–55.

14. Григорович Р. В. Профорієнтаційна робота : [етапи, структурні компоненти профорієнтації роботи в школі] / Р. В. Григорович // Соціальний працівник. – 2008. – № 12, червень. – С. 2–4.

15. Дещенко О. Вивчення здібностей учнів з метою профорієнтації / О. Дещенко // Наукові записки. Серія: Педагогіка / Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Т., 2007. – № 8. – С. 223–227.
16. Дем'янчук Н. «Хочу» + «Можу» + «Треба» = «Правильний вибір професії»: програма. тренінгу з проф. орієнтації для учнів 9–12 кл. / Н. Дем'янчук // Психологія – 2009. – № 25/27, липень. – С. 54–64.
17. Діагностика професійних уподобань особистості: [визначення рівня виразності професійних здібностей] // Психолог. – 2006. – № 30, серпень. – С. 16–18.
18. Доскач С. Методологічні засади професійного та особистісного самовизначення / С. Доскач, Н. Дронь // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. / Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2005. – Вип. 255: Педагогіка та психологія. – С. 41–45.
19. Ильясов М. И. Условия и предпосылки успешной профориентации школьников / М. И. Ильясов // Педагогические науки. – 2009. – № 1. – С. 87–89.
20. Кабінет професійної орієнтації в школі: метод. рек. / Держ. служба зайнятості України, Черніг. облас. центр зайнятості; авт.-уклад. В. В. Синявський. – Чернігів : [б. в.], 2005. – 31 с.
21. Коваленко Т. Психодіагностичне забезпечення профорієнтаційної роботи зі старшокласниками на основі психограми майбутньої професії / Т. Коваленко, О. Куц // Імідж сучасного педагога. – 2008. – № 5/6. – С. 66–68.
22. Кльоц Л. Довідник професій: на допомогу старшокласникам: [перелік та опис професій] / Л. Кльоц // Психологія – 2008. – № 41/42, листопад. – Вкладка : Профорієнтаційні заняття психолога. – С. 49–78.
23. Ларіна Н. Б. Проблеми управління професійною орієнтацією старшокласників у загальноосвітньому навчальному закладі / Н. Б. Ларіна // Педагогічні науки: зб. наук. пр. / Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2006. – Вип. 41. – С. 176–183.
24. Отрощенко Н. Л. Профорієнтаційна робота в сучасній загальноосвітній школі / Н. Л. Отрощенко // Освіта Донбасу. – 2008. – № 5/6. – С. 18–23.
25. Литвин О. М. Готовність до вибору професії в аспекті професійного самовизначення учнів / О. М. Литвин // Вісник Глухівського

державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – Глухів, 2007. – Вип. 9. – С. 205–208.

26. Мельник О. В. Виховні аспекти профконсультаційної роботи зі старшокласниками / О. В. Мельник // Світ і виховання. – 2005. – № 5. – С. 25–27.

27. Маршавін Ю. Професійна орієнтація як чинник збалансованості попиту і пропозиції на ринку праці України / Ю. Маршавін // Післядипломна освіта в Україні. – 2008. – № 2. – С. 102–105.

28. Ми – за свідомий вибір професії: методика «Карта інтересів» (за Є. Клімовим): [перелік питань на допомогу вибору професії для підлітків і дорослих] // Директор школи. – 2007. – № 17, травень. – С. 23–25.

29. Мельник О. До проблеми класифікації професій (з історії питання): [класиф. професій як один із засобів підвищ. результативності профорієнтаційної роботи] / О. Мельник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2005. – № 5. – С. 40–44.

30. Піддячий М. І. Історичні передумови і теоретичні засади профорієнтації школярів: [історичні тенденції психолого-педагогічної теорії профорієнтації та сучасні напрями профорієнтаційної роботи] / М. І. Піддячий // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 3. – С. 29–36.

31. Носков В. Від самопізнання – до своєї професії: [психодіагностика] / В. Носков // Психолог. – 2005. – № 1, січень. – С. 15–18.

32. Плотнікова О. Професійне самовизначення учнів / О. Плотнікова // Психолог. – 2004. – № 42, листопад. – С. 21–23.

33. Побірченко Н. Моделювання професійного самовизначення в неперервній освіті / Н. Побірченко // Професійна освіта: педагогіка і психологія: пол.-укр. журн., укр.-пол. [щоріч.]. – Ченстохова; К., 2008. – Вип. 10. – С. 257–262.

34. Професіограма наставника як одна з форм визначення професійних якостей людини // Відкритий урок. – 2004. – № 13/16. – С. 74–76.

35. Про зайнятість населення: Закон УРСР від 1 березня 1991 р. № 803-XII // Відомості Верховної Ради України УРСР. – 1991. – № 14. – Ст. 170. – С. 361–375.

36. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення працевлаштування молоді : Закон України від 1 березня 2005 р. № 2429-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 13. – Ст. 233. – С. 590–591.

37. Про внесення змін до деяких законів України щодо реалізації інвалідами права на трудову зайнятість : Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3483-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 32. – Ст. 271. – С. 1158–1162.

38. Про Концепцію професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації незайнятого населення : постанова Кабінету Міністрів України від 1 лютого 1996 р. № 150 // Збірник законодавчих актів і нормативних документів системи професійно-технічної освіти. – К., 1999. – Т. 1. – С. 77–89. – (Концепція додається).

39. Про тимчасовий перелік професій та спеціальностей, що вимагають професійного відбору : (лист Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 18 серпня 1994 р. № 01-14/17-64) // Збірник нормативних та методичних матеріалів з питань професійної орієнтації незайнятого населення та інших категорій громадян / Держ. центр зайнятості, Ін-т підготов. кадрів держ. служби зайнятості. – К., 1997. – С. 52–54.

40. Пряжников Н. Пространство самоопределения: как помочь подростку найти себя и профессию : [типологии профессионального самоопределения] / Н. Пряжников // Воспитательная работа в школе. – 2007. – № 3. – С. 39–46.

41. Психотехнології профорієнтаційного самовизначення особистості (тренінги і рольові ігри у профорієнтації): навч. посіб. / Г. А. Стадник, І. М. Щербакова. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – 200 с.

42. Резапкіна Г. Словарь профессий / Г. Резапкіна // Школьный психолог. – 2007. – № 5, март. – С. 25–32.

43. Резапкіна Г. Холланд + Климов = ?: [методика определения проф. типа личности] / Г. Резапкіна // Школьный психолог. – 2007. – № 5, 1–15 марта. – С. 22–24.

44. Рыбаков М. Ю. Профессиональная ориентация школьников: традиционное содержание и векторы модернизации: [различные определения профессиональной ориентации] / М. Ю. Рыбаков // Среднее профессиональное образование. – 2008. – № 2. – С. 6–8.
45. Рубцова Н. Е. Духовный смысл психологического обеспечения профессионального самоопределения: [авторская психологическая классификация профессий] / Н. Е. Рубцова, Т. В. Темиров // Мир психологии. – 2008. – № 2. – С. 211–221.
46. Сидоренко В. Теоретичні засади системи професійної орієнтації [учнівської молоді] в сучасних умовах розвитку суспільства / В. Сидоренко, Н. Тверезовська // Імідж сучасного педагога. – 2006. – № 8. – С. 6–9.
47. Сиченко В. В. Професійна орієнтація молоді в сучасних умовах / В. В. Сиченко // Нива знань. – 2009. – № 1. – С. 3–4.
48. Тест професійної спрямованості особистості: (метод Дж. Холланда) // Психолог. – 2006. – № 30, серпень. – С. 12–15.
49. Туляев В. Професійне самовизначення старшокласників: сучасний погляд на проблему / В. Туляев // Вересень. – 2008. – № 1/2. – С. 128–134.
50. Хижняк М. В. Життєві плани та професійне самовизначення старшокласників / М. В. Хижняк // Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди. Психологія. – Х., 2005. – Вип. 15, ч. 2. – С. 156–163.
51. Чернета С. Система професійної орієнтації молоді як умова правильного вибору професії: [профорієнтац. робота на ф-тах довузів. підготовки молоді] / С. Чернета // Молодь і ринок. – 2009. – № 7. – С. 46–49.
52. Щербакова І. М. Навчальна програма курсу «Профорієнтація і профвідбір»: для студентів спеціальності «Практична психологія» / І. М. Щербакова. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – 24 с.
53. Щербакова І. М. Робоча програма курсу «Профорієнтація і профвідбір»: для студ. спец. «Практична психологія» / І. М. Щербакова. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – 32 с.
54. Як правильно обрати професію: [8 чинників вибору професії за Є. Климовим] // Завуч. – 2009. – № 2, січень. – С. 10.

Навчальне видання

Щербакова Ірина Миколаївна
доц. кафедри практичної психології,
к. філос. н., доцент

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
курсу «Профорієнтація та профвідбір»

за напрямом підготовки
6.0301103. Практична психологія

Суми: Видавництво СумДПУ, 2014 р.
Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.

Відповідальна за випуск ***А. А. Сбруєва***
Комп'ютерна верстка ***Ю. С. Нечипоренко***

Здано в набір 18.06.14. Підписано до друку 10.07.14.
Формат 60x84/16. Гарн. Calibri. Друк ризогр.
Папір друк. Умовн. друк. арк. 1,4. Обл.-вид. арк. 1,2.
Тираж 100 прим.

Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка
40002, м. Суми, вул. Роменська, 87

Виготовлено на обладнанні СумДПУ імені А. С. Макаренка

